

UCHWAŁA Nr
Rady Gminy Lichnowy
z dnia

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026 - 2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 1 i 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (tj. Dz. U. 2024 poz. 1673 z późn. zm.), Rada Gminy Lichnowy uchwala, co następuje:

- § 1. Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia, z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2026 r.

Uzasadnienie

Konieczność opracowania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 wynika wprost z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Program będzie stanowił wspólny plan działań instytucji i organizacji zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy domowej. Przez interdyscyplinarność powinien przyczynić się do usprawnienia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy oraz ograniczenia zjawiska przemocy, a tym samym poprawy kondycji rodzin.

W tym stanie rzeczy podjęcie uchwały jest zasadne.

**Gminny Program
przeciwdziałania Przemocy
Domowej i Ochrony Osób
Doznających Przemocy
Domowej w Gminie Lichnowy
na lata 2026 – 2030**

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie
2. Podstawa prawna
3. Charakterystyka zjawiska przemocy
4. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie Gminy Lichnowy
- 4.1 Charakterystyka Gminy Lichnowy
- 4.2 Skala zjawiska przemocy na terenie Gminy Lichnowy
- 4.3 Analiza problemu przemocy domowej na terenie gminy Lichnowy sporządzona na podstawie ankiety badawczej.
5. Analiza SWOT
6. Założenia programowe w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej
7. Adresaci Programu
8. Realizatorzy Programu
9. Cele i zadania Programu
- 9.1 Cele strategiczne, adresaci, cele operacyjne, działania, realizatorzy, wskaźniki osiągnięcia celu, termin realizacji zadań.
10. Rezultaty programu
11. Miejsce i czas realizacji Programu
12. Monitorowanie Programu
13. Finansowanie Programu

1. WPROWADZENIE

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, w tym przemocy domowej.

Niniejszy Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 został opracowany zgodnie z dyspozycją art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej – z uwzględnieniem nowelizacji wprowadzonej na mocy ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 535), która obowiązuje w zasadniczej części od 22 czerwca 2023 r. W myśl art. 6 ust. 2 pkt 2-4 podanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, do pozostałych zadań własnych gminy należy:

- 1) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 2) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 3) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Nadrzędnym celem Gminnego Programu przeciwdziałania Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 jest ograniczenie na terenie Gminy Lichnowy skali problemu jakim jest przemoc domowa. Cele szczegółowe jakie będą bezpośrednio osiągnięte, odnoszą się do całego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy domowej. W części opisowej Programu zostały zawarte podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy domowej, istotne dla jego właściwego zrozumienia oraz planowania działań w zakresie profilaktyki i działań naprawczych w obszarze przemocy domowej. W części diagnostycznej ukazano skalę zjawiska przemocy domowej na terenie gminy Lichnowy. Powyższe zestawienia posłużyły do prowadzenia analizy SWOT, w oparciu o którą wyznaczono cele oraz opracowano harmonogram realizacji Programu. Zakładając, że niniejszy Program będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy domowej na terenie gminy Lichnowy i będzie realizowany przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, oczekuje się, że przyczyni się on do stworzenia zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, ograniczenia zjawiska przemocy oraz poprawy kondycji rodzin mieszkających na terenie gminy Lichnowy.

2. PODSTAWA PRAWNA

W niniejszym dokumencie uwzględniono podstawowe akty prawne, które współtworzą polski system przeciwdziałania przemocy domowej, czyli w szczególności:

1. Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
2. Ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
3. Ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
4. Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
5. Ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
6. Ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
7. Ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
8. Ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
9. Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
10. Ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego;
11. Ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny;
12. Ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego;
13. Rozporządzenie rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie karty” oraz wniosków formularzy „Niebieska Karta”;
14. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030;
15. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Lichnowy na lata 2021–2027 (przyjęta Uchwałą Nr XXVIII/213/2021 z 28.09.2021 r.);
16. Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii i Uzależnieniom Behawioralnym dla Gminy Lichnowy na lata 2026 - 2029.

2.1. Przemoc domowa w świetle obowiązujących przepisów prawa

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. w art. 18, art. 47, art. 48 i art. 71 wskazuje, że instytucja rodziny, definiowana w systemie praw człowieka jako „naturalna i podstawowa komórka społeczeństwa” (art. 16 ust. 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka) jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej

Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej. Przepis art. 33 Konstytucji wskazuje, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Szczególnie chroniona instytucja rodziny ustrojowo jest łączona z podstawową dla systemu praw człowieka zasadą ochrony życia rodzinnego (art. 47 Konstytucji RP) i prawem rodziców do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem (art. 48 ust. 1 Konstytucji RP). Jednocześnie, w duchu subsydiarności działań władzy publicznej, przepis art. 33 Konstytucji RP nakłada na nią obowiązek konstruowania polityki rodzinnej i społecznej z uwzględnieniem zasady równych praw mężczyzn i kobiet w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Zgodnie z art. 72 Konstytucji RP, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Nie budzi wątpliwości fakt, że 9 zadaniem instytucji i organizacji publicznych jest ochrona osób przed przemocą, również krzywdzeniem ze strony osób bliskich. Ustojową zasadą jest także szczególna pomoc ze strony władz publicznych dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej (art. 71 Konstytucji RP). Rodziny dotknięte przemocą pozostają w trudnej sytuacji społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej wskazuje, iż przez przemoc domową należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności: narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia; naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną; powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę; ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej; istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Zmiany ustawy, które weszły w życie dnia 22 czerwca 2023r. poszerzyły krąg osób doznających przemocy domowej do małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków; rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków; osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego

zamieszkiwania i gospodarowania; małoletniego. Osoby doznające przemocy domowej mogą liczyć na bezpłatną pomoc, w szczególności w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego; interwencji kryzysowej i wsparcia; ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej; zapewnienia bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej; badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie; zapewnienia pomocy w uzyskaniu mieszkania w przypadku braku tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową. Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej nałożone przez ustawodawcę na samorząd gminy zostały określone w art. 6 ust. 2 ustawy, który stanowi, iż do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej; prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową; zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia; tworzenie zespołów interdyscyplinarnych. Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej Gmina podejmuje w szczególności w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym, w skład którego wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, a także kuratorzy sądowi, przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej czy prokuratorzy. Zespół Interdyscyplinarny powołuje Grupy Diagnostyczno-Pomocowe mające na celu dokonanie diagnozy w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, a także realizację zadań takich jak ocena sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową; realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia; zawiadamianie osób podejrzanych o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” 11 pod jej nieobecność; realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową; występowanie do Zespołu Interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową; występowanie do Zespołu Interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia w sytuacji niestosowania się do obowiązku uczestnictwa osób stosujących przemoc domową w w/w programach; monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy

domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również 9 miesięcy po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”; zakańczanie procedury „Niebieskie Karty”; dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” bądź uznania braku zasadności wszczęcia tej procedury; informowanie przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe tworzą pracownicy socjalni jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, a także specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, funkcjonariusze Policji, asystenci rodziny, nauczyciele wychowawcy będący wychowawcą klasy lub nauczyciele znający sytuację domową małoletniego, osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarze, pielęgniarki, położne lub ratownicy medyczni, przedstawiciele gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagodzy, psychologowie lub terapeuci. Do zadań pracownika socjalnego powołanego do Grupy Diagnostyczno-Pomocowej należy w szczególności praca z osobą doznającą przemocy domowej i opracowanie indywidualnego planu pomocy, zgodnie z jej uzasadnionymi potrzebami. Praca z osobą stosującą przemoc domową należy w szczególności do zadań funkcjonariusza Policji powołanego do Grupy Diagnostyczno-Pomocowej. Szczególnie istotną kwestią poruszoną w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej jest obowiązek zawiadomienia o przestępstwie z użyciem przemocy. Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy domowej, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora. Również osoby będące świadkami przemocy domowej powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Ramy prawne odebrania dziecka

Art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) upoważnia pracownika socjalnego do niezwłocznego odebrania dziecka z domu w przypadku bezpośredniego zagrożenia jego życia lub zdrowia z powodu przemocy domowej, jeszcze przed wydaniem decyzji sądu. W tym celu pracownik socjalny działa wspólnie z funkcjonariuszem Policji oraz opcjonalnie, z lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką. Następnie, w ciągu 24 godzin, musi powiadomić sąd opiekuńczy o podjętych działaniach.

Uprawnienie pracownika socjalnego: Pracownik socjalny, który uzyska wiarygodne informacje o tym, że dziecko może znajdować się w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, ma prawo i obowiązek podjąć natychmiastowe działania w celu jego ochrony. Działania te mogą obejmować odebranie dziecka z miejsca zamieszkania – nawet bez wcześniejszej zgody sądu rodzinnego. Warunki zastosowania przepisu Art. 12a można zastosować tylko wtedy, gdy spełnione są łącznie następujące przesłanki: występuje bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia dziecka, przykłady:

- dziecko jest bite, maltretowane, wykorzystywane seksualnie,
- dziecko przebywa w miejscu, gdzie grozi mu natychmiastowe niebezpieczeństwo (np. pijani rodzice, brak

opieki, skrajne zaniedbanie, głód, wychłodzenie), • dziecko wymaga pilnej pomocy medycznej, a rodzice odmawiają leczenia lub opieki: zagrożenie wynika z przemocy domowej, brak jest możliwości zapewnienia dziecku bezpieczeństwa w inny sposób (np. czasowym odizolowaniem sprawcy), 3 interwencja wymaga natychmiastowego działania: oznacza, że: • nie można czekać na decyzję sądu rodzinnego (która w trybie zwykłym trwa kilka dni), • zwłoka mogłaby narazić dziecko na dalsze krzywdy lub utratę życia.

Skład zespołu interwencyjnego: pracownik socjalny nie działa samodzielnie–art. 12a przewiduje współdziałanie z innymi służbami. W skład zespołu interwencyjnego wchodzi:

- pracownik socjalny– prowadzący i dokumentujący interwencję,
- funkcjonariusz Policji – odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa,
- opcjonalnie: lekarz, ratownik medyczny lub pielęgniarka– jeśli istnieje potrzeba oceny stanu zdrowia dziecka lub udzielenia pomocy medycznej. W wyjątkowych przypadkach, gdy nie można zapewnić obecności lekarza, interwencja może zostać przeprowadzona w składzie minimalnym (pracownik socjalny + policjant), z obowiązkiem powiadomienia służby medycznej.

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

Procedura „Niebieskie Karty” to narzędzie służące do przeciwdziałania przemocy domowej. Obejmuje ona ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, w związku z uzasadnionym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej. Rozporządzenie określa wszystkie formularze „Niebieskiej Karty”, tj. formularz A wszczynający procedurę, formularz B – pouczenie dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, formularz C wypełniany na posiedzeniu Grupy Diagnostyczno-Pomocowej w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, iż doświadcza przemocy domowej oraz formularz D wypełniany na posiedzeniu 13 Grupy Diagnostyczno-Pomocowej w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc domową.

4. Uchwała NR XX/223/2026 z dnia 19 stycznia 2026 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii i Uzależnieniom Behawioralnym dla Gminy Lichnowy na lata 2026 - 2029

Program ten określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki uzależnień oraz zniwelowania społecznych skutków wynikających z nadużywania alkoholu i środków odurzających. Podstawą prawną jest ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Zadania wykonuje się poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, a w szczególności poprzez tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspakajanie motywuje do powstrzymywania się od spożywania

alkoholu lub używania środków odurzających; profilaktyczną działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i szkoleniową; ograniczenie dostępności alkoholu, szczególnie dla osób nieletnich; leczenie, rehabilitację i reintegrację społeczną osób uzależnionych od alkoholu lub narkotyków; zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Jednym z zadań Programu jest udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomania, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, w tym dofinansowanie działań i programów związanych z opieką psychologiczną i prawną dla rodzin dotkniętych problemem przemocy; edukacja publiczna poprzez zakup ulotek, broszur, poradników informujących o zagrożeniach związanych z przemocą w rodzinie; organizowanie i finansowanie szkoleń i kursów zwiększających kompetencje w zakresie pomagania osobom doświadczającym przemocy domowej oraz osobom stosującym przemoc domową; informowanie społeczeństwa o możliwościach korzystania z pomocy psychologicznej i lekarskiej przez osoby uzależnione i współuzależnione, członków rodzin osób uzależnionych oraz rodzin z problemami narkomanii i przemocy. Innym zadaniem w ramach Programu jest zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem, współuzależnieniem, a także dotkniętych przemocą w rodzinie poprzez m.in. prowadzenie Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie i ich rodzin.

5. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej.

Ustawa określa kompetencje jednostek i pracowników pomocy społecznej, których zadaniem jest udzielanie wszelkiej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem przemocy domowej. Jednym z przyczyn udzielania pomocy społecznej osobom i rodzinom określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej jest przemoc domowa.

6. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Ustawa określa zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków; zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz zadania w zakresie postępowania adopcyjnego. Ustawa określa ponadto zadania asystenta rodziny, który jako członek Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Diagnostyczno-Pomocowych zobowiązany jest do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

7. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Przemoc domowa dotyczy bardzo często rodziny z problemem uzależnienia. Zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się przez odpowiednie kształtowanie 15 polityki społecznej, m.in. przez przeciwdziałanie przemocy domowej (art. 2 ust. 1 pkt 7 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin. Zadania te obejmują m.in. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową (art. 4 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy).

8. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030

Zgodnie z Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 obowiązującym od 01.01.2024 r. „Przemoc domowa jest w Polsce, podobnie jak w innych krajach, jednym z problemów społecznych, który wymaga podejmowania szeroko zakrojonych działań przeciwdziałających temu zjawisku. Niebagatelny wpływ na stosowanie przemocy domowej ma dziedziczenie wzorca przemocy ze środowiska pochodzenia. Dzieci wychowujące się w środowisku domowym z problemem przemocy przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że sposobem rozwiązywania konfliktów jest przemoc”. Przemoc domowa występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia i statusu materialnego. Może pojawić się na każdym etapie związku – nawet po wielu wspólnie przeżytych latach. Osobą doznającą przemocy domowej może być każdy z członków rodziny – współmałżonkowie, partnerzy, rodzice, dziadkowie, teściowie, dzieci i inni członkowie rodziny. Zjawisko przemocy w rodzinie od wielu lat traktowane jest jako ważny problem społeczny, który nagłaśniany jest przez media oraz wszelkiego rodzaju instytucje. W związku z czym wzrasta świadomość społeczeństwa w tej kwestii. Zjawisko to można rozpatrywać w różnych perspektywach - psychologicznej, prawnej, moralnej. Jednak dla zrozumienia sytuacji w rodzinie, w której krzywdzi się jej członków, najistotniejsza jest perspektywa psychologiczna, która zwraca uwagę m.in. na cierpienie i krzywdę osób doznających przemocy domowej, a także na rolę wsparcia i pomocy innych ludzi przy radzeniu sobie z tym problemem. Osoby pokrzywdzone niechętnie przyznają się do tego, że w rodzinie występuje problem alkoholu i przemocy, nie jest im łatwo o tym mówić. Wstyd, że w rodzinie ma się kogoś, kto pije i terroryzuje swoich bliskich, obawa przed reakcją otoczenia, strach przed zemstą dręczyciela czy nieracjonalne poczucie bycia współwinnym utrudnia zwrócenie się po pomoc. Przemoc domowa doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe, dając o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

Przemocą w rodzinie określane jest „każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Przemoc w rodzinie to

zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i wolności, powodujące cierpienie i szkody”.

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, wskazana jest definicja przemocy domowej, przez którą rozumie się: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechania, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- naruszające jej godność, nietykalność cielesna lub wolność, w tym seksualną,
- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę;
- ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej;
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Prowadzi to do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem według danych statystycznych przemoc w rodzinie jest zjawiskiem powszechnym i stanowi poważny problem społeczny. Znęcanie się nad rodziną jest najczęściej popełnianym przestępstwem w Polsce, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu i życiu.

Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę. Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydentem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

3. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Rodzina jest pierwszym i podstawowym środowiskiem wychowawczym w życiu człowieka, kształtującym jego system wartości, poglądy, osobowość. Trwałość więzów łączących jej członków, akceptacja, zrozumienie, empatia, zaufanie, wzajemna miłość, wsparcie emocjonalne czy poczucie bezpieczeństwa to tylko niektóre z elementów wpływających na jej spójne i prawidłowe funkcjonowanie. Dom rodzinny kojarzy się, a przynajmniej powinien kojarzyć się z ciepłem i wszechstronnie rozumianym dobrem. Powinien być miejscem, do którego chętnie wracamy po szkole, pracy, wyjeździe. Niestety dla wielu osób dom rodzinny nie stanowi bezpiecznej „przystani”, przywołując na myśl cierpienie. W wielu rodzinach dochodzi bowiem do aktów przemocy, najczęściej psychicznej i fizycznej, a także innych zachowań agresywnych ze strony wielu członków rodziny, nawet tych niezamieszkujących wspólnie. Często prawdziwa sytuacja rodzinna jest ukrywana, wychodząc na światło dzienne wówczas, gdy przemoc eskaluje do większych rozmiarów, utrudniając osobom codzienne funkcjonowanie. W dalszym ciągu istnieje stereotyp, iż przemoc to sprawa osobista i nie wolno o niej głośno mówić. Wiele osób i rodzin poszukuje jednak pomocy, zgłaszając występowanie zachowań przemocowych odpowiednim instytucjom czy służbom powołanym ustawowo do przeciwdziałania przemocy domowej. Dlatego tak istotne znaczenie ma prawidłowe funkcjonowanie polityki prorodzinnej państwa, dla której jednym z celów jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobiegania występowaniu postaw i zachowań społecznych, grożących patologiami, w tym przemocą domową.

Według ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej przemoc jest jednorazowym albo powtarzającym się umyślnym działaniem lub zaniechaniem, wykorzystującym przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszającym prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności narażającym tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszającym jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, powodującym szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołującym u tej osoby cierpienie lub krzywdę, ograniczającym lub pozbawiającym tę osobę dostępu do środków finansowych, możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszającym prywatność tej osoby lub wzbudzającym u niej poczucie zagrożenia, poniżenia albo udręczenia, w tym podejmowanym za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Cechy charakterystyczne dla przemocy domowej to zatem: intencjonalność, dysproporcja sił, naruszanie praw i dóbr osobistych drugiego człowieka oraz powstanie szkód fizycznych czy psychicznych. Przyczyn zachowań przemocowych można dopatrywać się w różnych czynnikach. Predestynują do niej takie czynniki jak uzależnienie (np. od alkoholu, narkotyków), problemy finansowe, chęć dominacji materialnej, zazdrość, narastająca frustracja i nieumiejętność radzenia sobie ze stresem, traumatyczne przeżycia, zaburzenia psychiczne, temperament, negatywne doświadczenia i wzorce wyniesione

z domu rodzinnego, konflikty międzypokoleniowe, wykluczenie społeczne. Ponadto przyczyn tego zjawiska można szukać w niewłaściwych przekonaniach funkcjonujących w naszym społeczeństwie, w tym przyzwoleniu społeczeństwa na zachowania przemocowe poprzez brak reakcji na przemoc.

Przemoc domowa jest zjawiskiem trudnym do ujawnienia. Osoby doświadczające tej przemocy niejednokrotnie niechętnie rozmawiają o swoich osobistych, intymnych problemach. Obawiają się odwetu ze strony sprawcy. W sytuacji długotrwałego doświadczania zachowań przemocowych często nie wierzą w skuteczność pomocy. Generuje to trudności we współpracy z osobami doświadczającymi przemocy, u których motywacja wewnętrzna do rozwiązywania problemu jest często bardzo słaba i wymaga wzmocnienia.

Dodatkowym czynnikiem utrudniającym współpracę z osobami doznającymi przemocy domowej jest mechanizm współzależnienia, który występuje w rodzinach z problemem uzależnienia. Współzależnienie to styl funkcjonowania charakterystyczny dla bliskich osoby uzależnionej od alkoholu, narkotyków lub innych substancji. Jest podporządkowaniem swojego życia cudzemu nałogowi, przebiegającym z usprawiedliwianiem zachowań partnera i niezgodą na rozpad rodziny. Mechanizm ten jeszcze bardziej utrudnia osobie doświadczającej przemocy poszukiwanie pomocy i wsparcia, z uwagi na silne więzi emocjonalne z osobą uzależnioną, a jednocześnie sprawcą przemocy.

Osobami doświadczającymi przemocy są przede wszystkim dorosłe kobiety oraz dzieci, zaś osobami stosującymi przemoc są w przewadze dorośli mężczyźni. Przemoc domowa przyczynia się do powstania wielu szkód osobistych, zdrowotnych, społecznych. Narusza bowiem normy moralne i prawne. Co istotne, odbija się negatywnie na wszystkich członkach rodziny, także biernych obserwatorach, szczególnie małoletnich dzieciach. Skutki przemocy, jakie można zaobserwować u dzieci to: złość, gniew, poczucie winy, cierpienie, obniżone poczucie własnej wartości, zaburzenia lękowe i depresyjne, zaburzenia łaknienia i snu, zaburzenia osobowości, zachowania agresywne, nadmierna uległość, zaburzenia somatyczne, niepokój, jękanie się, tiki nerwowe, myśli i próby samobójcze, słabe wyniki w nauce, trudności w budowaniu relacji z innymi dziećmi, problemy z przystosowawczym funkcjonowaniem w społeczeństwie. U dorosłych osób w wyniku doznawania przemocy może pojawić się: obniżone poczucie własnej wartości, dolegliwości psychosomatyczne, brak szacunku dla samego siebie, poczucie winy, zaburzenia snu, obniżony nastrój, drażliwość, zaburzenia lękowe i depresyjne, poczucie wstydu, brak zaufania, osamotnienie, problemy z nadużywaniem leków, poczucie braku wpływu na własne życie, rozwinięta silna zależność, bierność.

Wyróżnia się kilka podstawowych rodzajów przemocy, które przybierają różne formy. Przemoc fizyczna przyjmuje takie formy, jak: popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, policzkowanie itp. Przemoc psychiczna przyjmuje takie formy, jak: izolacja, wyzwiska, ośmieszanie, groźby, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, krytykowanie, poniżanie, demoralizacja, ciągle niepokojenie itp. Mówi się ponadto o przemocy seksualnej, tj. zmuszaniu do obcowania płciowego i innych czynności

seksualnych, przemocy w formie zaniedbywania obowiązku opieki nad członkami rodziny, którzy tej opieki wymagają, przemocy ekonomicznej, gdy jej sprawca używa środków finansowych albo innych dóbr materialnych po to, aby uzależnić od siebie finansowo drugą osobę, a także cyberprzemocy, czyli prześladowaniu, zastraszaniu, nękanii, wyśmiewaniu innych osób z wykorzystaniem Internetu i innych narzędzi elektronicznych. Przemocą są również zachowania, takie jak niszczenie/uszkadzanie mienia, jego przywłaszczanie, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków, a także inne zachowania działające na szkodę najbliższych.

Dla rodzin z występującym problemem przemocy charakterystyczne jest przechodzenie przez trzy fazy powtarzającego się cyklu. W pierwszej fazie narastania napięcia w relacji pojawia się napięcie, sprawca jest rozdrażniony, łatwo popada w złość, wyraża pretensje. Jednocześnie przerzuca odpowiedzialność za taki stan rzeczy na innych członków rodziny. Osoba doświadczająca przemocy często stara się wszelkimi sposobami załagodzić sytuację. Obarcza siebie odpowiedzialnością za przemoc. Jest cały czas napięta i zdenerwowana, gdyż zdaje sobie sprawę z tego, iż wszystko co zrobi lub powie może być pretekstem do wybuchu złości i agresji ze strony sprawcy. Faza druga, tj. ostrej przemocy jest etapem wybuchu, w którym to zgromadzone napięcie eksploduje. Wybuch ten jest często nieadekwatny do przyczyn podanych przez sprawcę. Osoba krzywdzona odczuwa głównie 6 przerażenie, bezsilność, strach, lęk, złość, gniew. Po akcie ostrej przemocy osoby krzywdzone podejmują często decyzję o szukaniu pomocy. Sprawca zaś często po konfrontacji z konsekwencjami swojego zachowania uspokaja się. W ostatniej fazie miodowego miesiąca sprawca chce zadośćuczynić i zapobiec konsekwencjom, które mu grożą (np. rozwód, separacja, ograniczenie władzy rodzicielskiej, ograniczenie czy pozbawienie wolności). Okazuje skruchę, składa deklaracje, stosuje obietnice, usprawiedliwia swoje zachowanie, szuka wymówek. Zachowuje się w taki sposób, iż osoba doświadczająca przemocy rzeczywiście wierzy w to, że przemoc nigdy już się nie powtórzy. Dlatego też pozwala się przeprosić, powraca do domu, wycofuje sprawy w Sądzie, Prokuraturze itp. aż do kolejnego incydentu przemocy. Powtarzanie się błędnego koła przemocy powoduje niechęć osoby doświadczającej przemocy domowej do współdziałania z organami przeciwdziałającymi temu zjawisku.

Dla przemocy charakterystyczne są również podstawowe mechanizmy, takie jak:

- zjawisko „prania mózgu”, mające na celu uzyskanie kontroli nad psychiką ofiary, jej myślami, zachowaniem i emocjami; jest jednym z najsilniej działających mechanizmów przemocy psychicznej;
- syndrom wyuczonej bezradności, czyli błędne przekonanie osoby krzywdzonej, pomimo podjęcia jakichkolwiek działań nie przyniosą one pożądanego efektu, a przemoc nigdy nie ustanie - proces wiktylizacji, czyli przyjęcie tożsamości ofiary, w wyniku doświadczania przemocy, podejmowania nieskutecznych prób obrony siebie, a także w wyniku wtórnego zranienia spowodowanego nieadekwatnymi do sytuacji reakcjami ludzi, do których zwracała się o pomoc; osoba krzywdzona nabiera przekonania, że zasługuje na takie traktowanie.

Zjawisko przemocy domowej, ze względu na swoją złożoność, zasługuje na miano

problemu interdyscyplinarnego i wymaga międzysektorowej ciągłej współpracy wielu instytucji i organizacji pośrednio lub bezpośrednio związanych z problematyką przemocy domowej. Tylko podejmowanie wspólnych, systematycznych i ciągłych działań może w sposób skuteczny przyczynić się do zmniejszenia skali zjawiska przemocy domowej.

Gmina Lichnowy od wielu lat podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Są one skierowane do osób doświadczających przemocy domowej i podejrzanych o jej doświadczanie, osób stosujących przemoc domową i podejrzanych o jej stosowanie, grup ryzyka czy ogółu mieszkańców w formie kampanii informacyjnych. Jednym z działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej było powołanie Zespołu 7 Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, w ramach którego funkcjonują Grupy Diagnostyczno-Pomocowe. Ponadto duży nacisk kładzie się na stały rozwój profilaktyki, propagowanie postaw i zachowań alternatywnych wobec przemocy, kształtowanie umiejętności społecznych i wychowawczych, inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. W placówkach oświatowych prowadzone są liczne zajęcia profilaktyczne z dziećmi dotyczące problematyki przemocy i agresji. Odbywają się ponadto liczne szkolenia podnoszące kwalifikacje osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, w tym pracowników „pierwszego kontaktu”, tj. pracowników socjalnych, policjantów, pedagogów szkolnych, nauczycieli, kuratorów, pracowników ochrony zdrowia, przedstawicieli GKRPA.

Pomimo licznych systemowych działań zjawisko przemocy domowej w dalszym ciągu stanowi jeden z kluczowych problemów społecznych, także w Gminie Lichnowy. Konieczne jest zatem w dalszym ciągu systematyczne podnoszenie standardu usług adresowanych do osób doświadczających przemocy domowej jak i stosujących przemoc. Ponadto wskazana jest dalsza pomoc odpowiednich służb do realizacji profesjonalnych działań z zakresu przeciwdziałania temu zjawisku, a także działania w kierunku skutecznego pomagania osobom z obu tych grup. Ważna jest też stała edukacja społeczeństwa, mająca na celu zmianę świadomości w kwestii negatywnych i szkodliwych stereotypów na temat stosowania przemocy, jak też roli kobiety i mężczyzny w życiu rodzinnym i społecznym. Służyć ma temu między innymi opracowywanie i realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026–2030 określa cel i działania, sposób realizacji i zasady działania, adresatów oraz realizatorów, prognozowane efekty, co wpłynie na zwiększenie skuteczności zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej określonych w obowiązujących aktach prawnych. Z uwagi na charakter podejmowanych działań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej dotyczą one: 1) osób doświadczających przemoc domową i podejrzanych o jej doświadczanie, 2) osób stosujących przemoc domową i podejrzanych o jej stosowanie, 3) mieszkańców Gminy Lichnowy w zakresie reagowania na przemoc domową, edukowania społeczności co do sposobów uzyskania pomocy specjalistycznej, 4) przedstawicieli instytucji zobowiązanych do przeciwdziałania przemocy domowej

w zakresie skutecznego reagowania na przemoc domową i podejmowania kompleksowych działań. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2026–2030 w Gminie Lichnowy jest kontynuacją oraz uzupełnieniem działań podejmowanych w latach 2023-2025. Uwzględnione w Programie założenia oraz kierunki działań zostały wypracowane w oparciu o współpracę i doświadczenie podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. W miarę potrzeb i zmiany sytuacji społecznej zadania i cele Programu mogą naturalnie ulec zmianom i udoskonaleniom.

RODZAJE, FORMY I SKUTKI PRZEMOCY

Przemoc psychiczna

Istotą przemocy psychicznej jest naruszenie godności osobistej, którą możemy rozumieć jako źródło i podstawę wolności i praw człowieka. Godność przysługuje każdemu człowiekowi, niezależnie od jakichkolwiek cech: płci, wieku, poglądów, chorób, a także niezależnie od zasług i przewinień. Godności nie wolno naruszać i powinna być chroniona.

Przemocą psychiczną są: krzyk, groźby, straszenie, wywieranie presji i przymusu, manipulację, np. wzbudzanie poczucia winy, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, oskarżanie, oczernianie, ciągle niepokojenie, wyzywanie, poniżanie, lekceważenie, ośmieszanie, upokarzanie, zawstydzanie, ujawnianie tajemnic, uporczywe milczenie, ignorowanie, krzywdzenie zwierząt domowych należących do osoby doznającej przemocy itp.

Przemoc psychiczna zmierza do podporządkowania drugiej osoby, odebrania jej autonomii. Służą temu zachowania kontrolujące: izolowanie, czyli ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi lub zniechęcanie do nich, naruszanie prawa do prywatności korespondencji, rozmów, spotkań, odbierania każdego telefonu, zasypywanie telefonami i wiadomościami.

Przemoc psychiczna jest najczęstszym rodzajem przemocy. Prócz tego, że czasem występuje sama, współwystępuje z pozostałymi rodzajami przemocy. Inaczej mówiąc, zawsze kiedy pojawia się przemoc fizyczna, seksualna, ekonomiczna lub zaniedbanie, przemoc psychiczna również ma miejsce.

Niekiedy wyróżnia się specyficzne odmiany przemocy psychicznej, takie gaslighting czy hoovering.

Gaslighting to taka forma manipulacji, w której osoba stosująca przemoc np. zaprzecza faktom, podważa ocenę sytuacji drugiej osoby, kwestionuje jej wspomnienia, a nawet zdrowie psychiczne. Może zarzucać osobie, którą krzywdzi przesadzanie, dramatyzowanie, histeryzowanie, przewrażliwienie, mówić takie rzeczy jak: „Nic takiego nie mówiłem/ nie zrobiłem”, „Tylko żartowałam”, „Masz przywidzenia” itp. Może ją dyskredytować w oczach innych czy podważać jej wiarygodność. W efekcie osoba doznająca przemocy zaczyna wątpić w swoje odczucia, w siebie, w swój ogłód rzeczywistości i staje się coraz bardziej niepokojona, przestraszona i zawstydzona.

Hoovering po angielsku znaczy odkurzanie odkurzaczem, a także, bardziej metaforycznie – wciąganie, wsysanie. W kontekstach psychologicznych mówi się o hooveringu, gdy mimo zakończenia relacji albo próby jej zakończenia osoba próbuje na powrót wciągnąć byłego partnera do związku, przy czym jest to działanie intensywne i podstępne. Osoba stosująca ten rodzaj manipulacji często nie przyjmuje do wiadomości rozstania, zachowuje się tak, jakby związek trwał. Dzwoni, wysyła SMS-y, zamieszcza komentarze, lajkuje zdjęcia na portalach społecznościowych, nachodzi w domu, wpada do pracy, wysyła prezenty, wyznaje miłość, proponuje wspólne aktywności. Nie mówi przy tym wprost, że pragnęłaby powrotu relacji –raczej kontynuuje relację, jakby nic się nie zdarzyło. Może też odwoływać się do poczucia litości i winy, mówić, jak bardzo jest samotna, jak bardzo tęskni, jak wspaniale było jej w związku itd.

Zarówno gaslighting i hoovering są próbą podporządkowania sobie drugiej osoby, przejęcia nad nią kontroli, podważenia jej autonomii w myśleniu lub decydowaniu o sobie.

Przemoc fizyczna

Przemoc fizyczna narusza nietykalność cielesną: powoduje uszkodzenie ciała lub niesie takie ryzyko. Zaliczamy do niej m.in.: popychanie, ciągnięcie np. za uszy czy włosy, uderzanie, kopanie, szczypanie, duszenie, szarpanie, ściskanie, szturchanie, klapsy, policzkowanie, przesuwanie osoby, przytrzymywanie i krępowanie ruchów, przypalanie papierosem, rzucanie w osobę przedmiotami, polewanie wrzątkiem czy innymi niebezpiecznymi substancjami.

Przemoc seksualna

Przemoc seksualna narusza sferę seksualną, intymność drugiej osoby. Polega na przymuszaniu osoby do kontaktu seksualnego lub zachowań seksualnych, a także na kontynuowaniu takiego kontaktu wbrew jej woli. Przymuszanie to nie tylko użycie siły fizycznej, lecz także manipulacja psychiczna, groźba, zastraszenie, szantaż. Za działanie wbrew woli uznaje się także sytuację, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, np. jest pod wpływem alkoholu lub narkotyków, albo z innych powodów nie może w pełni zrozumieć tego, co się dzieje. O przemocy seksualnej mówimy też wtedy, gdy w danych okolicznościach osoba obawia się odmówić aktywności seksualnej

Przemoc seksualna to m.in.: wymuszanie wszelkich praktyk seksualnych, pieszczot, stosunku płciowego, seksu oralnego, manualnego i in., obmacywanie, komentowanie, krytykowanie, wyśmiewanie wyglądu i szczegółów anatomicznych, sprawności seksualnej, upodobań seksualnych itd., przymuszanie do oglądania pornografii, fotografowanie i nagrywanie w sytuacji seksualnej, gdy osoba nie wyraziła zgody, udostępnianie zdjęć i nagrań osoby bez jej zgody.

Przemoc ekonomiczna

Przemoc ekonomiczna to rozmaite nadużycia w sferze materialnej, sferze własności. Ma miejsce np. wtedy, gdy ktoś wykorzystuje drugą osobę finansowo: przerzuca na nią koszty utrzymania domu, bierze kredyty bez uzgodnienia, zmusza do spłacania swoich zobowiązań finansowych, zmusza do podpisania dokumentów finansowych – umów kredytowych, pełnomocnictw itp., sprzedaje jej własność lub wspólną własność bez uzgodnienia. Inne formy przemocy ekonomicznej to kontrolowanie wydatków drugiej

osoby i utrudnianie jej zaspokajania podstawowych potrzeb poprzez ograniczanie jej dostępu do wspólnych pieniędzy, wydzielanie pieniędzy, odbieranie pieniędzy, zmuszanie do drobiazgowego rozliczania się z wydatków, utrudnianie podjęcia pracy zarobkowej lub podejmowanie działań, przez które osoba może stracić pracę, zmuszanie do pracy nieodpłatnej, np. w firmie rodzinnej, niepłacenie alimentów. Przemocą ekonomiczną jest też niszczenie lub wyrzucanie rzeczy bliskiej osoby oraz zabieranie lub pożyczanie rzeczy bez pozwolenia, uniemożliwianie korzystania z pomieszczeń potrzebnych do funkcjonowania – łazienki, kuchni itd.

Zaniedbanie

Zaniedbanie to naruszenie obowiązku opieki zaspokojenia potrzeb fizycznych czy emocjonalnych wobec osób które są zależne . Mówimy o tej formie przemocy w odniesieniu do osób w pewien sposób zależnych – dzieci, starszych członków rodziny wymagających opieki, osób chorych lub niepełnosprawnych. Zaniedbanie polega na niedostatecznym zaspokajaniu potrzeb – biologicznych i psychicznych. W przypadku dzieci opiekun nie zapewnia dziecku jedzenia, ubrania, schronienia, to dopuszcza się zaniedbania jego potrzeb biologicznych. Jeśli zaś nie interesuje się jego rozwojem, sytuacją w szkole, stanem emocjonalnym – zaniedbuje jego potrzeby emocjonalne, społeczne i intelektualne, o które powinien się troszczyć. W przypadku osób starszych czy niepełnosprawnych zaniedbaniem jest nieudzielanie takim osobom pomocy adekwatnej do sytuacji np. w chorobie niepodawanie tabletek, brak wizyt lekarskich, brak zainteresowania, co ta osoba czuje, odcinanie od innych osób.

Badania wykazały, że związki, w których kobiety doznają przemocy fizycznej ze strony swoich partnerów, przechodzą przez **trzy fazy powtarzającego się cyklu**.

1.FAZA NARASTANIA NAPIĘCIA

W tej fazie partner jest napięty i stale poirytowany. Każdy drobiazg wywołuje jego złość, często robi awanturę, zaczyna więcej pić, przyjmować narkotyki lub inne substancje zmieniające świadomość. Może poniżać partnerkę, poprawiając swoje samopoczucie. Prowokuje kłótnie i staje się coraz bardziej niebezpieczny. Sprawia wrażenie, że nie panuje nad swoim gniewem. Druga strona stara się jakoś opanować sytuację - uspokaja go, spełnia wszystkie zachcianki, wywiązuje się ze wszystkich obowiązków. Często przeprosza. Ciągłe zastanawia się nad tym, co może zrobić, aby poprawić mu humor, uczynić go szczęśliwym i powstrzymać przed wyrządzeniem krzywdy. Niektóre osoby w tej fazie mają różne dolegliwości fizyczne, jak bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utratę apetytu. Inne wpadają w apatię, tracą energię do życia, lub stają się niespokojne i pobudliwe nerwowo. Jest to wynik narastania napięcia, które po pewnym czasie staje się nie do zniesienia. Zdarza się, że osoba w oczekiwaniu na najgorsze wywołuje w końcu awanturę, żeby "mieć to już za sobą".

2. FAZA OSTREJ/GWAŁTOWNEJ PRZEMOCY

W tej fazie partner staje się gwałtowny. Wpada w szal i wyładowuje się. Eksplozję wywołuje zazwyczaj jakiś drobiazg. Skutki użytej przemocy mogą być różne - podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, śmierć. Osoba doświadczająca

przemocy stara się zrobić wszystko, żeby go uspokoić i ochronić siebie. Zazwyczaj, niezależnie od tego jak bardzo się stara, wściekłość partnera narasta coraz bardziej. Czuje się bezradna, bo ani przekonywanie sprawcy, ani bycie miłą, ani unikanie, ani bierne poddawanie się mu nie pomaga i nie łagodzi jego gniewu. Po zakończeniu wybuchu przemocy osoba, która jej doświadczyła jest w stanie szoku. Nie może uwierzyć, że to się na prawdę stało. Odczuwa wstyd i przerażenie. Jest oszołomiona. Staje się apatyczna, traci ochotę do życia, odczuwa złość i bezradność.

3.FAZA MIODOWEGO MIESIĄCA

Gdy stosujący przemoc wyładował już swoją złość i wie, że posunął się za daleko nagle staje się inną osobą. Szczerze żałuje za to, co zrobił, okazuje skruchę i obiecuje, że to się nigdy nie powtórzy. Stara się znaleźć jakieś wytłumaczenie dla tego, co zrobił i przekonuje drugą stronę, że to był jednorazowy, wyjątkowy incydent, który już się nigdy nie zdarzy. Okazuje ciepło i miłość. Staje się znowu podobny do tego, jaki był na początku znajomości. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Rozmawia z osobą, którą skrzywdził, dzieli się swoimi przeżyciami, obiecuje, że nigdy już nie powtórzą się podobne zachowania. Dbą o drugą stronę spędza z nią czas i utrzymuje bardzo satysfakcjonujące kontakty seksualne. Obie osoby zachowują się jak świeżo zakochana para. Osoba po doświadczeniu przemocy zaczyna wierzyć w to, że partner się zmienił i że przemoc była jedynie incydentem. Czuje się kochana, myśli, że jest dla niego ważna. Spełniają się jej marzenia o cudownej miłości, odczuwa bliskość i zespolenie z partnerem. Życie we dwoje wydaje się piękne i pełne nadziei. Ale faza miodowego miesiąca przemijają i znowu rozpoczyna się faza narastania napięcia. Zatrzymuje ona osobę w cyklu przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz.

Ważne są zmiany w każdym z cykli. Dotyczą:

- natężenia przemocy - w każdym kolejnym cyklu przemoc staje się gwałtowniejsza
- natężenia przeprosin i zachowań mających zadośćuczynić - w każdym kolejnym cyklu jest ich coraz mniej
- czasu trwania cyklu - każdy cykl trwa coraz krócej

4. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY NA TERENIE GMINY LICHNOWY

4.1 Charakterystyka gminy Lichnowy

Gmina Lichnowy jest gminą wiejską o powierzchni 88,7 km², w województwie pomorskim w powiecie malborskim. Podzielona jest na 10 sołectw: Lichnowy, Lisewo Malborskie, Szymankowo, Starynia, Tropiszewo, Lichnówki, Dąbrowa, Boręty, Pordenowo i Parszewo. Ilość mieszkańców według danych Urzędu Stanu Cywilnego na dzień 31.12.2025 r. wynosiła 4306, w tym mieszkańców w wieku 60 lat i więcej - 892, do 18 roku życia – 973 mieszkańców, w wieku od 19 do 59 lat - 2441.

Gmina Lichnowy ma charakter typowo rolniczy. Obszar gminy obejmuje powierzchnię 8869,5 ha. Teren ten charakteryzuje się bardzo dużym stopniem występowania gruntów ornych, bo aż 6 568 ha całkowitej powierzchni. Na terenie gminy Lichnowy funkcjonują takie instytucje jak: trzy szkoły podstawowe wraz z oddziałami przedszkolnymi, ośrodek kultury, biblioteka, ośrodek zdrowia, urząd gminy i ośrodek pomocy społecznej. W gminie działa Zespół Interdyscyplinarny oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

4.2 Skala zjawiska przemocy domowej w Gminie Lichnowy

Problematyka przemocy domowej dotyka również Gminę Lichnowy. Trudno w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy na terenie Gminy Lichnowy w związku z występowaniem przemocy ukrytej, czyli nie ujętej w statystykach z powodu braku wiedzy na jej temat. Zazwyczaj inne formy przemocy poza fizyczną są trudne do zauważenia przez osoby postronne. Bywa, że same osoby doznające przemocy np. ekonomicznej nie mają świadomości, że czyny, których się dopuszcza osoba stosująca przemoc mają charakter przemocowy. Na podstawie rozmów z osobami doznającymi przemocy można także wysnuć wniosek, że stosowanie przemocy w wielu rodzinach traktowane jest jako normatywny styl komunikacji, czy modelu związku z dominacją jednej ze stron. W celu zobrazowania zjawiska przemocy w gminie Lichnowy skorzystano z analizy danych statystycznych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.

Ponadto skalę zjawiska przemocy domowej trudno oszacować, gdyż nie wszystkie przypadki są zgłaszane służbom zajmującym się przeciwdziałaniem przemocy domowej głównie z powodu strachu, wstydu. W celu próby oszacowania skali zjawiska przemocy domowej w gminie Lichnowy i ukazania problemu posłużyły dane gromadzone przez Zespół Interdyscyplinarny w Lichnowach. Zespół Interdyscyplinarny stanowi najważniejszy element gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Ma on na celu skupienie przedstawicieli instytucji, organizacji i służb, których wspólne działania mogą kompleksowo przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy domowej i stworzenia systemu wsparcia dla osób i rodzin doznających przemocy. W gminie Lichnowy funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny, w skład którego wchodzi przedstawiciele pomocy społecznej, policji, oświaty, służby zdrowia, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz kuratorów.

Zgodnie z art. 9b ust. 1 i 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej. Do zadań zespołu interdyscyplinarnego należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3-5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3 oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a;
- 9) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń.

W celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem występowania przemocy domowej, a także realizacji zadań grupy diagnostyczno-pomocowej, o którym mowa w art. 9 ust. 8 powołuje się grupy diagnostyczno – pomocowe.

Zgodnie z art. 9b ust. 8 do zadań grupy diagnostyczno-pomocowej należy w szczególności:

- 1) dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty”, oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 2) realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;
- 3) zawiadomienie osoby podejrzaney o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność;
- 4) realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 5) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;

- 6) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń;
- 7) monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) zakończenie procedury „Niebieskie Karty”;
- 9) dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę:
 - a) uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”,
 - b) wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
- 10) informowanie przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Tab. 2 Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Diagnostyczno-Pomocowych w latach 2022-2025

Rodzaj działania	Wskaźniki		2022	2023	2024	2025
Funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych (ZI) oraz grup diagnostyczno-pomocowych	Liczba zespołów interdyscyplinarnych		1	1	1	1
	Liczba osób objętych ZI i GDP	Ogółem	34	38	25	45
		w tym kobiety	11	20	10	16
		w tym mężczyźni	20	5	12	16
		w tym dzieci	3	13	13	23
	Liczba rodzin objętych pomocą grup diagnostyczno-pomocowych		22	19	10	17

Źródło: opracowanie własne

Tab. 3 Liczba założonych Niebieskich Kart w latach 2022-2025

Instytucja zakładająca NK	Liczba Niebieskich kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego			
	2022	2023	2024	2025
Policja	19	20	13	9
GOPS	3	1	4	8
Oświata	0	1	0	4
Służba zdrowia	0	0	0	0
GKRPA	0	0	1	0
Razem:	22	22	18	21

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z tabeli procedurę Niebieskie Karty najczęściej wszczyniała Policja, gdyż to ona jest pierwszą instytucją reagującą na przemoc w rodzinie i wszczynającą procedurę Niebieskie Karty. Następnie o zaistniałej sytuacji informowany jest Zespół Interdyscyplinarny, który zapewnia obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego. Zespół Interdyscyplinarny po zapoznaniu z sytuacją w danej rodzinie powołuje grupy robocze. Grupy robocze podczas rozeznawania sytuacji rodzin, w których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” podejmują szereg działań i są to m.in. motywowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych (osoby stosujące przemoc), motywowanie do podjęcia terapii małżeńskiej lub rodzinnej, wnioski do sądu w celu rozeznania sytuacji nieletnich w rodzinach destrukcyjnych przez kuratora, wnioski o przydzielenie asystenta rodziny, monitoring rodziny przez dzielnicowego oraz pracownika socjalnego, kierowanie osób z problemem uzależnienia od alkoholu na spotkania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, motywowanie do podjęcia leczenia w PLU, przeprowadzanie rozmów motywująco-wspierających, oraz rozmów informacyjno-pouczających.

Dane te jednak nie oddają w pełni obrazu przemocy na terenie Gminy Lichnowy. Zjawisko to jest powszechne, jednak nie zawsze jest ujawniane, co utrudnia rozpoznanie i przeciwdziałanie jej. Prowadzone działania lokalne jak i ogólnopolskie powodują zmiany świadomości społecznej i z jednej strony zwiększa się gotowość domniemyanych ofiar przemocy do ujawniania takich spraw, a z drugiej wiążą się z większym profesjonalizmem przedstawicieli służb zobowiązanych do podejmowania interwencji i udzielania pomocy.

Istotnym elementem Programu jest koordynacja działań podejmowanych przez Gminę na rzecz osób doświadczających przemocy oraz sprawców przemocy. Podejmowane dotychczas działania potwierdzają ich skuteczność zarówno w sferze

udzielania profesjonalnej pomocy jak również w sferze działań prewencyjnych. Podstawę Programu stanowi podejście interdyscyplinarne zgodnie, z którym wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów z różnych dziedzin, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji.

4.3 Analiza problemu przemocy domowej na terenie gminy Lichnowy sporządzona na podstawie ankiety badawczej.

Celem badania było scharakteryzowanie zjawiska przemocy domowej z perspektywy mieszkańców Gminy Lichnowy. Cel ten został zrealizowany w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą opracowania wniosków, które posłużą do tworzenia Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2026-2030. Na potrzeby opracowania niniejszego Programu przeprowadzono 99 ankiet wśród osób dorosłych oraz 41 ankiet wśród młodzieży klas VI-VIII szkół podstawowych dzięki współpracy ze szkołami podstawowymi na terenie Gminy Lichnowy. Ankiety przeprowadzono elektronicznie i w systemie tradycyjnym.

Dane zebrane przy pomocy ankiet dowodzą, iż:

1. respondenci posiadają wiedzę, czym jest przemoc, przemoc domowa.
2. przemoc domową młodzież szkolna określiła własnymi słowami jako: krzyki, przekleństwa, złe traktowanie dzieci, bicie dzieci, wyzwiska, reakcja rodzica przemocą, kłótnie, bicie, ośmieszanie, znęcanie się nad dzieckiem lub nad bliską osobą, picie alkoholu, alkoholizm, obrażanie, dawanie kary, szarpanie, zaniedbanie, kiedy rodzina bije i wykorzystuje do pracy, bicie z powodu złych ocen, ośmieszanie, złe traktowanie dzieci.
3. wśród wymienionych rodzajów przemocy wśród młodzieży najczęściej wymieniana jest przemoc fizyczna i psychiczna; poza tym wymieniana jest przemoc: słowna, ekonomiczna, hejt słowny, cyberprzemoc, przemoc rówieśnicza, przemoc seksualna, internetowa, hejtowanie, odrzucenie.
4. 13 % ankietowanych zna przypadki występowania przemocy domowej/w rodzinie na terenie naszej Gminy, zaś 87% badanych odpowiedziało, że nie zna takich przypadków.
5. 14% ankietowanej młodzieży szkolnej odpowiedziało twierdząco na pytanie: czy kiedykolwiek byłeś/byłaś świadkiem przemocy domowej, zaś 86% ankietowanych, odpowiedziało negatywnie.
6. z przeprowadzonych ankiet wynika, iż 5% młodzieży szkolnej było lub jest ofiarą przemocy domowej, zaś 95% ankietowanych oświadczyło, że nie było lub nie jest ofiarą przemocy.
7. na pytanie czy znasz kogoś ze swoich kolegów lub koleżanek, którzy są ofiarami przemocy domowej podejrzewasz, że mogą być ofiarami przemocy domowej 4% badanej

młodzieży odpowiedziała twierdząco, 88% badanych określiło, że nie zna takich przypadków, zaś 8% badanych wskazało, iż ma podejrzenie występowania takich przypadków.

8. 85 % ankietowanej młodzieży posiada wiedzę, gdzie można zgłosić fakt przemocy, zaś 15% uważa, że nie ma takiej wiedzy.

9. najwięcej osób wskazało, że w przypadku doznawania przemocy domowej poinformowałoby: wychowawcę, mamą/tatę, ośrodek pomocy społecznej, policję i pedagoga; kilka osób zaznaczyło odpowiedź, iż nikogo by nie informowało.

10. 98 % ankietowanych odpowiedziało twierdząco na pytanie dot. konieczności poinformowania kogoś z dorosłych, gdyby ktoś z bliskich osób (rodziny lub znajomych) doznawał przemocy domowej; zaś 2% ankietowanych udzieliło odpowiedzi, że nie widzi takiej potrzeby.

11. jako najczęściej występującą formę przemocy domowej badani wskazali: uderzanie, krzyczenie, popychanie, ośmieszanie, kopanie i szarpanie; wśród innych form przemocy domowej wskazano również: nadmierną krytykę, nadmierne karanie, ograniczanie snu i pożywienia, wyśmiewanie, policzkowanie, dawanie klapsów i grożenie.

12. z przeprowadzonych ankiet wynika, iż 77% młodzieży szkolnej czuje się bezpiecznie w szkole, zaś 23% nie czuje się bezpiecznie.

13. jako najczęściej występującą formę przemocy rówieśniczej ankietowana młodzież wskazała: wyzywanie się, bójki/ustawki między uczniami, obgadywanie za plecami, szantażowanie i robienie sobie nawzajem przykrych żartów czy kawałów; wymieniono również inne formy przemocy rówieśniczej tj. agresywne zachowania wobec nauczycieli, popychanie, szarpanie, plucie, namawianie do bójki, wymuszanie pieniędzy i niszczenie rzeczy.

14. 45% ankietowanych odpowiedziało twierdząco na pytanie czy byłeś/aś ofiarą któregoś z powyższych zachowań i wskazała zachowania związane z przemocą tj. obgadywanie za plecami, wyzwiska, bójki, szarpanie i szantażowanie; 55% ankietowanych nie było ofiarą powyższych zachowań.

15. najczęściej do agresywnych zachowań według ankietowanych dochodzi na korytarzu szkoły, w klasie, na terenie przed szkołą i w toalecie szkolnej; wskazano również na szatnię drogę do/lub ze szkoły, inne miejsca tj. podwórko, okolice domu i szkoły.

16. 29% ankietowanych była świadkiem agresywnego zachowania i zgłoszono je rodzicom, nauczycielom, dyrektorowi szkoły, wychowawcy, pedagogowi. 71% ankietowanych udzieliło odpowiedzi, iż nie była świadkiem agresywnego zachowania.

Celem opracowania jest przedstawienie również wyników ankiety zebrane wśród dorosłych mieszkańców Gminy Lichnowy dotyczące zjawiska przemocy domowej w sposób czytelny, uporządkowany i możliwy do wykorzystania w sprawozdawczości. Analizie poddano 99 poprawnie zapisanych odpowiedzi respondentów. W raporcie

uwzględniono wszystkie 20 punktów ankiety, a przy każdym pytaniu wskazano liczbę odpowiedzi, udział procentowy oraz graficzną prezentację danych.

Uwagi metodyczne

- w pytaniach jednokrotnego wyboru odsetki obliczono względem liczby wszystkich ankiet, tj. N = 99.
- w pytaniach wielokrotnego wyboru respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź, dlatego suma wskazań może przekraczać 19 oraz 100%.
- w pytaniach nr 1 i 8 zaprezentowano zbiorczo wszystkie analizowane zachowania, aby zachować pełny zakres materiału ankietowego.

Dane przedstawiły się następująco:

Pytanie 1. Różne formy przemocy doświadczane ze strony osoby bliskiej

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Pozycja	Kategoria odpowiedzi	Liczba	Udział %
Zabiera pieniądze / kontroluje wydatki	Tak	5	5%
Zabiera pieniądze / kontroluje wydatki	Nie	94	94%
Obraża, wyzywa, przeklina	Tak	9	9%
Obraża, wyzywa, przeklina	Nie	90	90%
Kontroluje co robisz, gdzie wychodzisz i z kim się spotykasz	Tak	19	19%
Kontroluje co robisz, gdzie wychodzisz i z kim się spotykasz	Nie	80	80%
Zakazuje kontaktów z rodziną i znajomymi	Tak	13	13%
Zakazuje kontaktów z rodziną i znajomymi	Nie	86	86%
Wyrzuca z domu	Tak	0	0.0%
Wyrzuca z domu	Nie	99	99%
Zmusza do rzeczy uwłaczających i poniżających	Tak	0	0.0%
Zmusza do rzeczy uwłaczających i poniżających	Nie	95	95%
Zawstydza w obecności innych	Tak	7	7%
Zawstydza w obecności innych	Nie	92	92%
Zadaje ból fizyczny	Tak	0	0.0%
Zadaje ból fizyczny	Nie	99	100.0%
Wyśmiewa opinie i	Tak	5	5%

sposób wypowiadania się			
Wyśmiewa opinie i sposób wypowiadania się	Nie	94	94%
Stale narzuca swoje zdanie, rozkazuje	Tak	14	14%
Stale narzuca swoje zdanie, rozkazuje	Nie	85	85%
Sklania do kontaktów seksualnych wbrew woli	Tak	0	0.0%
Sklania do kontaktów seksualnych wbrew woli	Nie	99	100.0%
Grozi krzywdą lub zabójstwem	Tak	0	0.0%
Grozi krzywdą lub zabójstwem	Nie	99	100.0%
Stale oskarża o zdradę	Tak	1	1%
Stale oskarża o zdradę	Nie	98	98%
Niszczy własność	Tak	0	0.0%
Niszczy własność	Nie	99	100.0%
Obwinia o własne agresywne zachowanie	Tak	24	24%
Obwinia o własne agresywne zachowanie	Nie	75	75%
Zaprzecza przemoc, tłumacząc ją dobrem ofiary	Tak	24	24%
Zaprzecza przemoc, tłumacząc ją dobrem ofiary	Nie	75	75%
Jest brutalny i wulgarny w pożyciu seksualnym	Tak	0	0.0%
Jest brutalny i wulgarny w pożyciu seksualnym	Nie	99	100.0%
Podkreśla, że jesteś nic niewart(-a)	Tak	4	4%
Podkreśla, że jesteś nic niewart(-a)	Nie	95	95%
Twierdzi, że zasługujesz na złe traktowanie	Tak	0	0.0%
Twierdzi, że zasługujesz na złe traktowanie	Nie	99	100.0%
Stosuje przemoc wobec małoletnich dzieci	Tak	0	0.0%
Stosuje przemoc wobec małoletnich dzieci	Nie	99	100.0%

Najczęściej deklarowano kontrolowanie codziennych aktywności oraz zawstydzanie w obecności innych, a także narzucanie zdania, obwinianie i zaprzeczanie przemocy pod pozorem „dobra” ofiary. W większości pozycji dominowała odpowiedź „Nie”.

Pytanie 2. Najczęstsze przyczyny stosowania przemocy domowej

Pytanie wielokrotnego wyboru – respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Konflikty międzypokoleniowe	26	26%
Chęć dominacji materialnej	41	41%
Doświadczenia i wzorce z domu rodzinnego	70	70%
Choroby psychiczne / zaburzenia emocjonalne	56	56%
Temperament	18	18%
Traumatyczne przeżycia	69	69%
Wykluczenie społeczne	20	20%
Stres i frustracja	51	51%
Uzależnienie	81	81%
Inne	1	1%

Za najczęstsze przyczyny przemocy respondenci uznali uzależnienia (81 wskazań), stres i frustrację (51) oraz wzorce wyniesione z domu rodzinnego (70), traumatyczne przeżycia (69).

Pytanie 3. Czynniki wpływające na postępowanie sprawców przemocy domowej

Pytanie wielokrotnego wyboru – respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Chęć naśladowania innych	5	5%
Przyzwolenie otoczenia	57	57%
Przyzwolenie osoby doznającej przemocy	33	33%
Poczucie bezkarności	81	81%
Status społeczny i materialny	44	44%
Izolacja społeczna rodziny	3	3%
Słabe umiejętności wychowawcze	37	37%
Cechy charakteru	38	38%
Poziom wykształcenia	2	2%
Inne	2	2%

Najsilniej akcentowano poczucie bezkarności sprawców (81 wskazań), przyzwolenie otoczenia (57 wskazań) przyzwolenie osoby doznającej przemocy (33) oraz status społeczny i materialny (44).

Pytanie 4. Jak respondenci definiują przemoc domową

Pytanie wielokrotnego wyboru – respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Popychanie	31	31%
Uderzanie	32	32%
Duszenie	35	35%
Kopanie	32	32%
Spoliczkowanie	26	26%
Wyzwiska	15	15%
Ośmieszanie	6	6%
Groźby	15	15%
Ograniczanie kontaktów	6	6%
Poniżanie	12	12%
Demoralizacja	5	5%
Zmuszanie do czynności seksualnych	27	27%
Niszczenie rzeczy	9	9%
Wszystkie wyżej wymienione	67	67%
Inne	0	0.0%

Respondenci szeroko rozumieją przemoc domową. Najczęściej wskazywano odpowiedź „wszystkie wyżej wymienione” (67), a w dalszej kolejności uderzanie, kopanie i poniżanie, duszenie i spoliczkowanie.

Pytanie 5. Znajomość przypadków przemocy domowej na terenie Gminy Lichnowy

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Znam takie przypadki	25	25%
Słyszałem(-am) o takich przypadkach	43	43%
Nie znam takich przypadków	31	31%

Łącznie 65 osób znało lub słyszało o przypadkach przemocy domowej na terenie Gminy Lichnowy, natomiast 31 osób zadeklarowało brak takiej wiedzy.

Pytanie 6. Częstotliwość sprzeczek, kłótni i awantur w rodzinie

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak, niemal codziennie	2	2%
Tak, kilka razy w tygodniu	8	8%
Tak, kilka razy w miesiącu	43	43%
Tak, zdarzają się bardzo rzadko	30	30%
Nie, nie zdarzają się	8	8%

W większości rodzin sprzeczki zdarzają się rzadko. Kilka osób zadeklarowało konfliktów codziennych ani kilku razy w tygodniu.

Pytanie 7. Czy respondent doświadczył przemocy ze strony najbliższych osób

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak	24	24%
Nie	75	75%

24 respondentów zadeklarowało doświadczenie przemocy ze strony najbliższych, a 75 osób wskazało odpowiedź przeczącą.

Pytanie 8. Częstość doświadczania poszczególnych form zachowań przemocowych

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Pozycja	Kategoria odpowiedzi	Liczba	Udział %
Popychanie	Nie doświadczam	98	99%
Szarpanie	Nie doświadczam	99	100.0%
Uderzanie	Nie doświadczam	96	97%
Rzucanie przedmiotami	Nie doświadczam	99	100.0%
Nadmierne kontrolowanie, w tym pieniędzy	Nie doświadczam	84	84%
Nadmierne kontrolowanie, w tym pieniędzy	Kilka razy w miesiącu	15	15%
Poniżanie	Nie doświadczam	84	84%
Poniżanie	Kilka razy w miesiącu	15	15%
Krytykowanie	Nie doświadczam	86	86%
Krytykowanie	Kilka razy w miesiącu	13	13%
Wyzywanie	Nie doświadczam	95	96%
Szantażowanie	Nie doświadczam	99	100.0%
Zaniedbywanie / brak opieki	Nie doświadczam	98	99%
Niszczenie rzeczy osobistych	Nie doświadczam	95	96%
Ograniczanie kontaktu z rodziną / znajomymi	Nie doświadczam	98	98%
Ograniczanie kontaktu z rodziną / znajomymi	Kilka razy w miesiącu	1	1%
Dotykanie intymnych części ciała wbrew woli	Nie doświadczam	99	100.0%
Zmuszanie do stosunku seksualnego	Nie doświadczam	99	100.0%
Niezaspokajanie potrzeb materialnych rodziny	Nie doświadczam	92	93%
Odbieranie zarobionych pieniędzy	Nie doświadczam	94	95%

W niemal wszystkich analizowanych formach zachowań dominowała odpowiedź „nie doświadczam”. Pojedyncze wskazania „kilka razy w miesiącu” pojawiły się przy nadmiernym kontrolowaniu, poniżaniu, krytykowaniu oraz ograniczaniu kontaktów.

Pytanie 9. Kto stosuje przemoc wobec respondenta (doznaje przemocy).

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Współmałżonek	9	9%
Córka	1	1%
Syn	0	0.0%
Matka	0	0.0%
Ojciec	0	0.0%
Rodzeństwo	4	4%
Nikt nie stosuje wobec mnie przemocy	68	68%
Inne	0	0.0%

Spośród osób wskazujących sprawcę przemocy wymieniono współmałżonka oraz córkę i rodzeństwo. Zdecydowana większość respondentów wskazała, że nikt nie stosuje wobec nich przemocy.

Pytanie 10. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak	85	85%
Nie	0	0.0%
Trudno powiedzieć	14	14%

Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania jest wysokie – 85 osób odpowiedziało twierdząco, a 14 miało trudność z jednoznaczną oceną.

Pytanie 11. Czy respondent stosował zachowania przemocowe wobec drugiej osoby

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak	12	12%
Nie	46	46%
Trudno powiedzieć	41	41%

12 osób przyznało, że zdarzyło im się zastosować zachowanie przemocowe wobec drugiej osoby, 46 zaprzeczyło, a 41 nie potrafiło tego jednoznacznie ocenić.

Pytanie 12. Osoby i instytucje, z których pomocy skorzystano by w sytuacji przemocy

Pytanie wielokrotnego wyboru – respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Najbliższa rodzina	58	58%
Znajomi / przyjaciele	48	48%
Osoby obce	1	1%
Ośrodek pomocy społecznej	54	54%

Powiatowe centrum pomocy rodzinie	17	17%
Policja	80	80%
Prokuratura	16	16%
Służba zdrowia	27	27%
Ośrodek interwencji kryzysowej	6	6%
Inne	0	0.0%

Najczęściej wskazywaną instytucją wsparcia była Policja (80 wskazań). Duże znaczenie przypisywano także rodzinie oraz ośrodkowi pomocy społecznej.

Pytanie 13. Ocena wystarczalności lokalnej oferty pomocy dla osób doświadczających przemocy

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak	25	25%
Nie	7	7%
Nie wiem	67	67%
Inne	0	0.0%

Najwięcej osób nie miało wiedzy pozwalającej ocenić lokalną ofertę pomocy (67 wskazań). 25 osób uznało ją za wystarczającą, a 7 za niewystarczającą.

Pytanie 14. Czy klaps wobec dziecka jest zachowaniem przemocowym?

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak	53	53%
Nie	20	20%
Nie wiem	26	26%

Większość respondentów uznała klaps wobec dziecka za zachowanie przemocowe (53 wskazań).

Pytanie 15. Czy istnieje ryzyko nasilenia się przemocy domowej na terenie gminy

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Tak	17	17%
Nie	8	8%
Nie wiem	74	74%

Przeważa ostrożna postawa badanych: 74 osób nie potrafiło ocenić ryzyka nasilenia przemocy, 17 dostrzega takie ryzyko, 8 osób je wykluczyło.

Pytanie 16. Płeć respondentów

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Kobieta	64	64%
Mężczyzna	35	35%

W badaniu przeważały kobiety – stanowiły 64 z 99 respondentów.

Pytanie 17. Wiek respondentów

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
18–19 lat	12	12%
20–29 lat	37	37%
30–39 lat	27	27%
40–49 lat	17	17%
50–59 lat	5	5%
60 lat i więcej	1	1%

Najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby w wieku 20–29 lat (37 osób), następnie grupy 30–39 lat i 40–49 lat.

Pytanie 18. Wykształcenie respondentów

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Podstawowe	24	24%
Gimnazjalne	0	0%
Zasadnicze zawodowe	19	19%
Średnie	47	47%
Wyższe	9	9%
Inne	0	0%

Najczęściej deklarowano wykształcenie średnie (47 osób) oraz podstawowe i zasadnicze zawodowe.

Pytanie 19. Status zawodowy respondentów

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Student pracujący	2	2%
Student niepracujący	0	0%
Bezrobotny zarejestrowany	4	4%
Niepracujący	12	12%
Praca stała	54	54%
Praca dorywcza	25	25%
Rolnik	0	0.0%
Pozarolnicza działalność gospodarcza	4	4%
Emeryt/rencista	2	2%

Dominującą grupą były osoby posiadające stałą pracę (54 wskazań) oraz pracę dorywczą, przy niewielkim udziale studentów pracujących i emerytów/rencistów.

Pytanie 20. Stan cywilny respondentów

Pytanie jednokrotnego wyboru.

Odpowiedź	Liczba wskazań	Udział %
Panna/kawaler	41	41%
Zamężna/żonaty	35	35%
W związku nieformalnym	14	14%
Rozwiedziona(-y)/w separacji	9	9%
Wdowa/wdowiec	0	0.0%

Najwięcej respondentów to panny i kawalerowie oraz osoby pozostające w związku małżeńskim.

Wyniki ankiety wskazują, że badani prawidłowo rozpoznają szerokie spektrum zachowań przemocowych, obejmujące zarówno przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, jak i seksualną.

Za główne źródła przemocy uznawane są uzależnienia, traumatyczne przeżycia, a także negatywne doświadczenia wzorce wyniesione z domu rodzinnego.

Najważniejszym czynnikiem sprzyjającym przemocy jest – w opinii respondentów – poczucie bezkarności sprawców.

Choć większość respondentów deklaruje poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania i brak osobistych doświadczeń przemocy, w badaniu pojawiają się sygnały dotyczące kontroli, poniżania i ograniczania kontaktów.

Największym zaufaniem jako forma wsparcia cieszy się Policja, ale istotną rolę przypisuje się również rodzinie i ośrodkowi pomocy społecznej.

Wyniki uzasadniają dalsze prowadzenie działań informacyjnych i profilaktycznych, zwłaszcza w obszarze rozpoznawania przemocy psychicznej oraz upowszechniania wiedzy o lokalnej ofercie pomocowej.

Na podstawie ankiet przeprowadzonych na potrzeby konstruowania niniejszego programu, mieszkańcy naszej Gminy potrafią prawidłowo określić znamiona przemocy i jej formy. Dokonują również refleksji na temat podejmowania działań profilaktycznych i szeroko pojętych problemów występujących w gminie Lichnowy.

Przeprowadzone diagnozy skupiały się w obszarze czterech problemów badawczych, które umożliwiły:

- zidentyfikowanie problemu przemocy domowej wśród mieszkańców gminy Lichnowy;
- zidentyfikowanie przyczyn, czynników i mechanizmów występowania zjawiska przemocy domowej oraz dominacji rodzaju przemocy jaka występuje;

- uświadomienie mieszkańców w zakresie instytucji, do których należy się zgłosić w przypadku wystąpienia zachowań przemocowych;
- zidentyfikowanie stereotypów dotyczących przemocy domowej, w tym postaw rodzicielskich;
- zidentyfikowanie elementów i narzędzi sprzyjających ograniczeniu skali zjawiska przemocy domowej.

Ponadto respondenci uważają, że odpowiednimi działaniami, jakie należałoby podjąć w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest: zwiększenie profilaktyki, prowadzenie poradnictwa i interwencji, wsparcie ofiar przemocy, zapewnienie pomocy prawnej i psychologicznej. Według ankietowanych istotnym czynnikiem byłoby również zwiększenie edukacji młodzieży w szkołach, organizowanie programów profilaktycznych i dostępność psychologa.

5. ANALIZA SWOT

W przypadku niniejszego Programu analiza SWOT posłuży jako próba zweryfikowania możliwości, a także ograniczeń – jakimi dysponuje Gmina Lichnowy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Osoby dotknięte przemocą mogą liczyć na kompleksowe wsparcie ze strony odpowiednich instytucji; • Istniejące zaplecze instytucjonalne: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, asystent rodziny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komisariat Policji w Nowym Stawie, ośrodek zdrowia; • Ogólnodostępny wykaz instytucji odpowiedzialnych za organizowanie pomocy i wsparcia dla rodzin i osób dotkniętych przemocą w rodzinie; • Profesjonalizacja kadry udzielającej pomocy osobom uwięzonym w przemoc poprzez podnoszenie kwalifikacji i wiedzy (udział w szkoleniach i warsztatach); • Możliwość wydania przez policję dla osoby stosującej przemoc nakazu opuszczenia mieszkania i/lub zakazu zbliżania się do osoby; • Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania Przemocy Domowej (ZI); • Stosowanie procedury Niebieskie Karty;	• Główny nacisk zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy spoczywa na pracownikach pomocy społecznej i funkcjonariuszach policji; • Nieproporcjonalne rozłożenie akcentów w procesie interwencji – zdecydowanie więcej działań skupionych jest na osobie doznającej przemocy, a mniej na osobie stosującej przemoc (brak zaangażowania osób stosujących przemoc w zmianę sytuacji, brak prawnych rozwiązań zobowiązujących osoby stosujące przemoc do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych); • Niezgłaszane przypadki przemocy; • Ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy, niechęć do współpracy; • Uzależnienia, frustracje wywołane problemami wychowawczymi występujące wśród mieszkańców gminy; • Obciążenie emocjonalne osób pracujących z rodzinami uwięzonymi w przemoc, zwiększające ryzyko wypalenia zawodowego; • Niewystarczająca infrastruktura socjalna Gminy; • Brak obowiązku stawiennictwa osób podejrzanych o stosowanie przemocy w Grupach Roboczych oraz w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych;

	• Niewystarczająca wiedza na temat kompetencji poszczególnych służb i ich zaplecza; • Brak skutecznych sankcji wobec osób skierowanych na leczenie odwykowe; • Brak dodatkowego wynagrodzenia za pracę w Zespole Interdyscyplinarnym oraz w Grupach Roboczych;
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Gotowość rozwijania współpracy służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy, w tym placówek szkolnych; • Szkolenia dla kadr pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości, policji, ochrony zdrowia, placówek oświatowych z zakresu przeciwdziałania i reagowania na zjawisko przemocy; • Realizacja projektów i programów aktywizacyjnych dla społeczności lokalnej; • Ogólnopolskie kampanie medialne mające na celu zmianę świadomości społecznej w zakresie problemu przemocy; • Funkcjonowanie ogólnopolskiego telefonu zaufania; • Zaangażowanie szkół i środowisk lokalnych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie; • Korzystanie przez Policję z przepisów umożliwiających natychmiastowe usunięcie z mieszkania osób stosujących przemoc domową; • Opracowanie i aktualizowanie aktów prawnych oraz przepisów dotyczących przemocy domowej, możliwość aplikowania o dofinansowanie w ramach konkursów i funduszy unijnych; • Zwiększająca się świadomość społeczeństwa dotycząca przemocy domowej; • Zjawisko przemocy domowej przestaje być tematem tabu; • Obalanie mitów i stereotypów w tematyce przemocy;	• Poczucie bezkarności osób stosujących przemoc • Niska wiedza społeczności lokalnej na temat stosowania kar cielesnych wobec dzieci; • Zbyt rozbudowany system dokumentowania pracy członków zespołu interdyscyplinarnego/grup diagnostyczno-pomocowych • Zbyt rozbudowana sprawozdawczość, pochłaniająca wiele czasu osób pomagających; • Negatywne wzorce zachowań społecznych; • problem uzależnienia od alkoholu; • wysoki czynnik stresogenny u osób pomagającym osobom uwikłanym w przemoc;

6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 jest dokumentem opracowanym na podstawie wytycznych Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030. Głównym założeniem jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego

systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy, edukacji i pomoc w korygowaniu zachowań osób stosujących przemoc domową, edukację kadr i instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Podstawą działań systemowych są założenia, iż przemoc domowa jest przestępstwem ściganym z urzędu, najważniejsze jest bezpieczeństwo osoby dotkniętej przemocą i zatrzymanie przemocy, bez tego pomoc jest zazwyczaj nieskuteczna, za przemoc zawsze odpowiedzialna jest osoba stosująca przemoc, zrozumiałe są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach osób dotkniętych przemocą, bowiem jest to jeden z objawów doznawanych urazów oraz konsekwencja bycia osobą dotkniętą przemocą domową.

Przemoc domową należy rozpatrywać z wielu perspektyw w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga wieloaspektowego podejścia, a przede wszystkim systemowego, z zaangażowaniem wszystkich podmiotów zajmujących się bezpośrednio czy też pośrednio z tym problemem.

Pojedyncza instytucja nie jest sama w stanie skutecznie rozwiązywać problemu przemocy domowej. Nieodzowna jest interdyscyplinarność pracy w tym zakresie poprzez ścisłą współpracę, łączenie działań, przepływ informacji, określenie wspólnego celu oraz przewidywanie efektów. Interdyscyplinarność jest podstawą skuteczności w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Aby skutecznie przeciwdziałać przemocy domowej niezbędna jest kompleksowość podejmowanych działań. Efektywność zapewni długofalowy system edukacji skierowany zarówno do grup zawodowych udzielających wsparcia, podejmujących interwencje i mających kontakt z osobami dotkniętymi przemocą jak również edukacja społeczna, mająca na celu przede wszystkim łamanie mitów i stereotypów, a także zmianę obyczajów i postaw sprzyjających i usprawiedliwiających przemoc domową.

Wzrost świadomości społecznej przyczyni się do zapobiegania przemocy, umożliwi szybsze reagowanie a także spowoduje, że osoby stosujące przemoc będą odczuwać brak akceptacji dla swoich działań, co znacznie zwiększy skuteczność w jej zapobieganiu oraz łagodzeniu jej następstw.

7. ADRESACI PROGRAMU

Adresatem programu jest cała społeczność Gminy Lichnowy, ponieważ przemoc domowa jest zjawiskiem społecznym. Gminny Program Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 jest skierowany do społeczności lokalnej, w tym:

- osób zagrożonych przemocą domową,
- osób dotkniętych przemocą domową,
- osób stosujących przemoc domową,
- świadków przemocy domowej,
- służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej (pedagodzy, nauczyciele, policjanci, pracownicy ośrodka pomocy społecznej, przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości, pracownicy służby zdrowia).

Ujęte w programie działania z zakresu profilaktyki występowania przemocy domowej adresowane są do wszystkich mieszkańców, niezależnie od płci i wieku, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji dzieci i osób starszych.

8. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizatorami Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 są:

- 1) Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Lichnowy;
- 2) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lichnowach,
- 3) Komisariat Policji w Nowym Stawie,
- 4) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lichnowach,
- 5) Szkoła Podstawowa im. S. Żeromskiego w Lichnowach,
- 6) Szkoła Podstawowa im. E. Czoskówny w Szymankowie,
- 7) Szkoła Podstawowa im. Bohaterów 1939 r. w Lisewie Malborskim,
- 8) Ochrona Zdrowia,
- 9) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Malborku,
- 10) Sąd Rejonowy w Malborku.

Ww. podmioty wchodzi w skład Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Lichnowach.

9. CELE I ZADANIA PROGRAMU

Cel główny: Przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej i skuteczne rozwiązywanie problemów z nią związanych na terenie Gminy Lichnowy

Cel główny Programu będzie realizowany poprzez poniższe cele szczegółowe:

1. Zagwarantowanie efektywnej pomocy osobom uwięzonym w przemoc domową.
2. Zwiększenie dostępności i efektywności działań edukacyjnych i profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej, adresowanych do różnych grup społecznych.
3. Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb, instytucji i organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej.
4. Zintegrowanie środowisk i skoordynowanie działań lokalnych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.
5. Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Lichnowy.

9.1 Cele strategiczne, adresaci, cele operacyjne, działania, realizatorzy, wskaźniki osiągnięcia celu, termin realizacji działań

Cel strategiczny 1. Zwiększenie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Cel operacyjny	Działania do celu operacyjnego	Realizatorzy	Termin realizacji	Adresaci	wskaźniki
Rozwój systemu przeciwdziałania przemocy domowej	Prowadzenie przez Gminny Zespół interdyscyplinarny zintegrowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej poprzez diagnozowanie problemu przemocy domowej	Zespół Interdyscyplinarny GOPS, Komisariat Policji w Nowym Stawie, Prokuratura Rejonowa, GKRPA, placówki służby zdrowia, placówki oświatowe z terenu Gminy Lichnowy,	Działanie ciągłe 2026-2030	Osoby uwięzlane w sytuację przemocy domowej, przedstawiciele instytucji biorących udział w przeciwdziałaniu przemocy, społeczeństwo	Liczba spotkań zespołu, liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”, liczba powołanych grup diagnostyczno-pomocowych, dane statystyczne dotyczące zjawiska przemocy, liczba interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową, liczba osób biorących udział w szkoleniach,
	Podjęmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą domową mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna			
	Inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową				

	Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach pomocy w środowisku lokalnym				liczba współpracujących podmiotów
	Wspólne szkolenia, konferencje w celu wymiany doświadczeń;				
	Wymiana doświadczeń, współpraca z instytucjami i organizacjami z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej				
3. Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Lichnowy	Prowadzenie statystyk w zakresie zjawiska przez wszystkie instytucje zgodnie z wymaganiami resortowymi oraz w sposób ustalony przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Lichnowach				
	Zbieranie danych statystycznych z instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Lichnowy przez zespół interdyscyplinarny w celu diagnozowania skali i zjawiska i monitorowania zmian				

Cel strategiczny 2. Zmniejszanie negatywnych następstw dla osób dotkniętych przemocą domową i świadków przemocy domowej

Cel operacyjny	działania do celu operacyjnego	realizatorzy/partnerzy	termin realizacji	adresaci	wskaźniki
Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom lub rodzinom dotkniętym przemocą domową	Poradnictwo medyczne, psychologiczne, rodzinne, prawne, socjalne	GOPS, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Zespół Interdyscyplinarny, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Działanie ciągłe 2026-2030	Osoby dotknięte przemocą i świadkowie przemocy	Liczba udzielonych porad osobom lub rodzinom dotkniętym przemocą;
	Interwencja kryzysowa				Liczba osób objętych poradnictwem, pomocą i wsparciem,
	Realizacja programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą domową;				liczba interwencji kryzysowych, liczba programów terapeutycznych,
	Realizacja procedury „Niebieskie Karty”				liczba osób uczestniczących w programach, liczba wszczętych procedur
	Udzielanie bezpiecznego schronienia osobom dorosłym lub/i rodzinom dotkniętym przemocą				„Niebieskie Karty”, liczba rodzin, w których wszczęto procedurę NK,
	Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom;				liczba osób dorosłych lub rodzin, którym udzielono schronienia, liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą domową;

Cel strategiczny 3. Edukacja społeczna i promocja działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Lichnowy.

Cel operacyjny	działania do celu operacyjnego	realizatorzy/ partnerzy	termin realizacji	adresaci	wskaźniki
Upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych	Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów itp.) dotyczących zjawiska przemocy domowej wśród społeczności lokalnej	Placówki oświatowe, GOPS, GKRPA PCPR	Działanie ciągłe 2026-2030	Dzieci, młodzież, osoby dorosłe, społeczność lokalna	Liczba rozkolportowanych ulotek i broszur, nakład informatorów, liczba kampanii społecznych, spotkań i wydarzeń prowadzonych na terenie Gminy Lichnowy, liczba osób biorących udział w ww. działaniach, liczba programów, ilość przeprowadzonych zajęć profilaktycznych z zakresu przemocy itp., ilość warsztatów doskonalenia umiejętności społecznych itp., liczba osób biorących udział w ww. działaniach.
	Dostarczanie informacji o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą domową – wydanie i rozpowszechnianie informatorów				
Promowanie wartości rodzinnych i wychowania bez przemocy	Prowadzenie w placówkach oświatowych programów profilaktycznych, uświadamiających zagrożenia płynące z przemocy				
	Prowadzenie programów i warsztatów umiejętności wychowawczych dla rodziców				
Zmiana postaw, przekonań i zachowań mieszkańców Gminy Lichnowy wobec zjawiska przemocy	Udział w kampaniach społecznych, spotkaniach, wydarzeniach na temat przemocy domowej				
	Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych z zakresu umiejętności społecznych oraz przemocy domowej				

	Realizacja programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej				
--	--	--	--	--	--

Cel strategiczny 4. Podnoszenie i doskonalenie umiejętności kadry, rozwijanie współpracy interdyscyplinarnej.

Cel operacyjny	działania do celu operacyjnego	realizatorzy	termin realizacji	adresaci	wskaźniki
Systematyczne szkolenia wszystkich przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwięzionych w przemoc, w tym szkolenia z zakresu diagnozowania przemocy domowej, realizacja procedury „Niebieskie Karty” i prowadzenia Interwencji Kryzysowej	Szkolenia resortowe	GOPS w Lichnowach,	Działanie ciągłe 2026-2030	Wszystkie instytucje, organizacje, służby i środowiska tworzące system	Liczba uczestników szkoleń dotyczących przemocy domowej, liczba uczestników konferencji i seminariów
	Szkolenia interdyscyplinarne z zakresu przeciwdziałania przemocy	Zespół Interdyscyplinarny, Komisariat Policji w Nowym Stawie,			
	Uczestnictwo w interdyscyplinarnych w celu podniesienia umiejętności pracy z osobami dotkniętymi problemem przemocy oraz skutecznego radzenia sobie ze stresem, superwizji	GKRPA w Lichnowach, Inne jednostki działające na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej			
Konferencje i seminaria z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej dla przedstawicieli instytucji, służb, różnych grup zawodowych i społecznych zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej	Uczestnictwo w konferencjach i seminariach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej				

Cel strategiczny 5. Zapobieganie stosowaniu przemocy domowej.

Cel operacyjny	Działania do celu operacyjnego	Realizatorzy	Termin realizacji	Adresaci	wskaźniki
Działania psychologiczno-terapeutyczne	Poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych	GOPS Lichnowy, PCPR w Malborku, Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Lichnowy, placówki oświatowe z terenu Gminy Lichnowy, Poradnia psychologiczno-pedagogiczna w Malborku	Działanie ciągłe 2026-2030	Osoby stosujące przemoc domową	Liczba udzielonych porad, liczba programów, liczba osób stosujących przemoc domową objętych programami, liczba sporządzonych formularzy „Niebieskie Karty” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę, liczba spraw zakończonych, liczba wszczętych postępowań oraz odmów wszczęcia w sprawach związanych z przemocą domową itp.

10. REZULTATY PROGRAMU

Zakładane rezultaty po zrealizowaniu niniejszego Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 obejmować będą między innymi : zminimalizowanie skali występowania przemocy domowej, zapewnienie profesjonalnej pomocy dla osób uwikłanych w przemoc domową, zapewnienie wsparcia socjalnego oraz psychologicznego osobom i rodzinom dotkniętym przemocą domową, poszerzenie kompetencji służb przeciwdziałających przemocy domowej, zwiększenie świadomości lokalnej społeczności na temat zjawiska przemocy domowej, zwiększenie świadomości lokalnej społeczności na temat zjawiska cyberprzemocy, zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży na temat zjawiska przemocy domowej, zwiększenie świadomości dzieci

i młodzieży na temat zjawiska cyberprzemocy, rozpowszechnienie informacji na temat dostępności pomocy dla osób doświadczających przemocy domowej, udzielanie efektywnej pomocy osobom stosującym przemoc domową.

11. MIEJSCE I CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy w Gminie Lichnowy na lata 2026-2030 realizowany będzie w Gminie Lichnowy w latach 2026-2030.

Wdrażanie Programu rozpocznie się po jego uchwaleniu, a działania zaplanowane do realizacji będą wprowadzane w formie ciągłej.

12. MONITOROWANIE PROGRAMU

Realizacja Programu będzie systematycznie monitorowana. Monitoring umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie działań korygujących. Uzyskane informacje pozwolą na planowanie działań, rozwijanie programu w przyszłości. Monitorowanie programu będzie prowadzone przez Zespół Interdyscyplinarny w Lichnowach na podstawie informacji uzyskanych od realizatorów programu. Realizacja programu podsumowana zostanie w raporcie po zakończeniu jego realizacji.

Przy ocenie programu będą brane pod uwagę następujące wskaźniki:

- 1) liczba osób/rodzin objętych pomocą;
- 2) liczba osób przeszkolonych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- 3) ilość działań profilaktycznych w placówkach oświatowych;
- 4) liczba posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych;
- 5) liczba uruchomionych procedur „Niebieska karta”;
- 6) liczba ofiar przemocy domowej;
- 7) liczba osób biorących udział w programach korekcyjno-edukacyjnych;
- 8) liczba postępowań przygotowawczych wobec sprawców przemocy;
- 9) liczba interwencji związanych z przemocą domową.

13. FINANSOWANIE PROGRAMU

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Lichnowy, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.

PODSUMOWANIE

Zakładamy, iż realizacja zadań wynikających z programu przeciwdziałania przemocy domowej przyniesie następujące efekty:

- zmniejszenie zjawiska przemocy domowej;
- zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat przemocy;
- zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat prawidłowych metod wychowawczych;
- wzmocnienie rodzin w radzeniu sobie z problemami wychowawczymi;
- zwiększenie wiedzy mieszkańców gminy na temat instytucji zajmujących się wspieraniem rodzin w kryzysie;

Podjęte działania doprowadzą do współpracy między instytucjami gminy Lichnowy w systemie przeciwdziałania przemocy domowej.